

2. ORGANIZACIJA, OSNOVNA NAMJENA I KORIŠTENJE PROSTORA

Prostorni plan Županije je prvi i temeljni prostorni plan na ljestvici dokumenata prostornog uređenja, te kao takav prenosi odredbe Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske na planski jezik i prostorno ograničava i konkretizira opće i posebne postavke, pa zbog toga predstavlja plan užeg područja i podliježe usklađenju sa dokumentima šireg područja (Države).

Isto tako on je i prostorni plan šireg područja koji se istovremeno sastoji od više užih područja (gradova i općina) što znači da mora skrbiti o zajedničkim elementima te cjeline i stvoriti uvjete za planiranje na razini gradova i općina, to jest ima usmjeravajuću, kontrolnu i usklađujuću funkciju (što je posebno važno obzirom na izuzetno male veličine nekih općina i eventualne parcijalne interese istih).

Osnovna namjena površina određena je temeljem osnovne ocjene da Županija ima povoljnu prostornu strukturu i razmještaj temeljnih kategorija korištenja prostora u odnosu na glavne razvojne ciljeve, koja racionalnim korištenjem može polučiti zadovoljavajuće učinke u svakom pogledu (ne samo ekonomskom), te da se shodno tome, Planom ne treba (bitno) mijenjati bilancu i raspored osnovnih resursnih kategorija.

Zbog izgradnje pojedinih infrastrukturnih objekata te pojačanih ograničenja korištenja prostora i sukoba interesa manje promjene namjena će se ipak morati izvršiti. Najveće promjene očekuju se unutar područja u poglavlju A.5. prepoznatih kao područja sa vrlo velikim i velikim ograničenjima u razvoju koja su već sada većinom vrlo rijetko naseljena (i manje od 30 st./km²), a zbog izrazito nepovoljnih demografskih procesa gustoće stanovništva će se još smanjivati. Za takve prostore će se brzo morati osmisliti koncepcija uređenja rijetko naseljenih područja.

2.1. PROSTORI ZA RAZVOJ I UREĐENJE

2.1.1. Razvoj i uređenje prostora naselja

Obzirom na karakter Plana, te činjenicu da praktički niti za jedno naselje nije utvrđena potreba povećavanja građevinskih područja u grafičkom dijelu (kartografskom prikazu br. 1.) nisu dana planirana građevinska područja naselja, već su kao maksimalno moguća utvrđena postojeća (sukladno granicama određenim Prostornim planovima bivših općina), a neizgrađeni dijelovi su ucrtani samo za sjedišta gradova (veće plohe).

Prilikom određivanja planiranih građevinskih područja, prilikom izrade prostornih planova gradova i općina, a u cilju racionalnog korištenja (i zaštite) prostora, te materijalnih i demografskih potencijala, treba se pridržavati smjernica danih u poglavlju C.3.2., eventualno korigiranih temeljem dodatno provedenih analiza. Pri tome treba voditi računa i o strukturi naselja te načinima iznalaženja prostora za potrebne gospodarske djelatnosti (prvenstveno u naseljima koje nemaju formirane, ili postojećim planovima određene gospodarske zone). Zbog problema u organiziranju naselja (pojedina preko 7 km dužine) i ugrožavanja funkcioniranja važnih prometnih koridora posebnu pažnju treba obratiti određivanju građevinskih područja i načina izgradnje nizinskih cestovnih naselja koja se protežu uz državne i županijske ceste.

Za izgradnju kuća za odmor treba koristiti postojeće zone (legalne i eventualno prihvatljive nelegalne), te preispitati potrebu i mogućnost pretvaranja nekoliko manjih izumirućih naselja bližih gradovima i na atraktivnim položajima, u vikend naselja i naselja seoskog (lovnog, ribolovnog) turizma.

2.1.2. Razvoj i uređenje prostora izvan naselja

2.1.2.1. Poljoprivredno tlo

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije

PLAN

2. Organizacija, osnovna namjena i korištenje prostora

Poljoprivredno tlo različitih karakteristika zauzima najveći dio Županije (cca 56%). Obzirom da bonitetna karta Županije nikada nije uspostavljena, podjela na planske grupe je napravljena temeljem analiza postojeće prostorno-planske dokumentacije, namjenske pedološke karte Hrvatske, katastarskih podloga i obilaska terena, a na način detaljno iznesen u poglavlju A.3.1.3.

Najkvalitetnija tla Županije razvrstana su u plansku grupu "vrijednih obradivih tala", a ima ih cca 5,33% ukupnih poljoprivrednih površina. Zbog relativno lošijih pedoloških karakteristika tla u dolinama rijeka i na pleistocenskom ravnjaku, najrasprostranjenija vrijedna tla su na blažim ocijeditim obroncima Bilogore i Moslavačke gore, a jedan manji dio je dobiven i melioracijom poplavnih dolina llove i Česme. Većinom su bila u korištenju PIK-ova i služila za intenzivnu ratarsku proizvodnju. Vodoprivrednim studijama su analizirane i preporučivane daljnje melioracije, ali iste ovim Planom nisu planirane obzirom na diskutabilnu potrebu i rentabilnost, kao ni komasacije i preparcelacije čiju potrebu i prioritete treba utvrditi posebnim elaboratom. Prenamjena je predviđena samo zbog potrebe izgradnje nove infrastrukture.

Najveći dio poljoprivrednog tla Županije, odnosno cca 43%, razvrstano je u plansku skupinu "ostala obradiva tla". Obzirom na relativno blage nagibe najvećeg dijela Bilogore i obronaka Moslavačke gore rasprostranjeno je praktički u svim dijelovima Županije. U nižim područjima koristi se većinom za ratarstvo (vlažniji dijelovi kao livade za stočarstvo), a u višim za ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo, te manjim dijelom vinogradarstvo.

U višim područjima poljoprivredno tlo je rascjepkano manjim šumama, a zbog pretežito nizinskih karakteristika vodotoka Županije na praktično cijelom području i vlažnijim (pa i močvarnim) površinama, uz vodotoke koji su jednim dijelom obrasli kvalitetnim šumama, a jednim dijelom se koriste (ili su se koristile) kao livadne površine. Iste (uz nešto poljoprivrednog tla nagiba većeg od 15%) čine najveći dio tla razvrstanog u plansku skupinu "ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište".

Kao posljedica izumiranja stanovništva (i Domovinskog rata), te nerentabilnosti ekstenzivne poljoprivrede u pojedinim dijelovima Županije, primjetno je u zadnje vrijeme čak i intenzivno zapuštanje i zarastanje poljoprivrednog tla. Planom nije predviđeno organizirano pošumljavanje (ili određivanje eventualne druge namjene), koje se međutim mora provoditi planski (kvalitetnim vrstama) o čemu prostorni planovi gradova i općina moraju voditi računa.

2.1.2.2. Šume i šumsko zemljište

Šume različitih vrsta zauzimaju cca 36% površine Županije i relativno su povoljno raspoređene tako da praktično svaki grad i veće naselje u neposrednoj okolici ima šumske površine na koje se mogu povezati koridori urbanog zelenila, a sačuvane su i relativno velike površine nizinskih šuma.

Najveće šumske površine Županije su na masivima i obroncima Moslavačke gore, Papuka i Bilogore (iznad 220 m nadmorske visine, gotovo potpuno obrasla područja) sa najzastupljenijim šumskim vrstama: običnom bukvom, hrastom kitnjakom, javorom, gorskim jasenom i jelom (na Papuku). Zonalno se nadovezuju šume pobrđa (između 160 i 220 m nadmorske visine) sa najzastupljenijim vrstama: običnom bukvom, običnim grabom, hrastom kitnjakom i ponegdje u depresijama hrastom lužnjakom. Šume nizinskih ekosistema prostiru se uz riječne doline Česme, llove i pritoka (između 105 i 160 m nadmorske visine) sa najzastupljenijim vrstama: crnom johom, poljskim jasenom, hrastom lužnjakom i običnim grabom.

Najvećim dijelom se vode kao gospodarske šume, a za sada je samo cca 0,39% zaštitnih šuma i šuma posebne namjene (iako u stvari najveći dio šuma iznad 160 m nadmorske visine ima i zaštitnu funkciju obzirom da se radi o pretežito nestabilnim terenima sa velikim brojem aktivnih i potencijalnih klizišta te eroziji izloženih područja). Planom je predviđeno njihovo povećanje na cca 0,5%.

Planom nisu posebno određene površine za pošumljavanje, ali će obzirom na navedeno u poglavlju C.2.1.2.1. prostorni planovi gradova i općina i to morati riješiti.

2.1.2.3. Vodne površine

Vodotoci Županije sami po sebi ne zauzimaju veće površine. Međutim, usprkos relativno visokom postotku reguliranosti i izgrađenosti sistema zaštite od poplava, zbog većinom nizinskih karakteristika, najveći dio površina uz vodotoke razvrstan je u plansku kategoriju "ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište", te ima relativno nisku iskoristljivost (izuzev manjih dijelova melioriranog zemljišta i područja obraslih kvalitetnim nizinskim šumama).

Obale vodotoka su najvećim dijelom zapuštene, te izuzev nekoliko "planinskih" potoka sa kamenitim dnom, čestim brzacima i zanimljivim kanjonskim dijelovima, u sadašnjem stanju nisu aktivirane kao područja za izlete, rekreaciju i izgradnju.

Dijelovi vodotoka se koriste za vodoopskrbu Daruvarskog područja (te je stoga šire područje rijeke Pakre i pritoka obuhvaćeno zonom vodozaštite).

Dijelovi vodotoka koriste se i za opskrbu vodom velikih ribnjačkih površina.

Četiri velika ribnjačarstva planom se zadržavaju kao takvi. Planom nije planirano povećavanje ribnjačkih površina, ali se čuvaju površine pogodne za njihovu izgradnju, što se u slučaju potrebe prostornim planovima gradova i općina može ponovno preispitati. Ukoliko se nastave trendovi zamiranja poluintenzivnog uzgoja ribe, ribnjaci se pod svaku cijenu moraju zaštititi (sprečavanjem procesa zarastanja i isušivanja koji su u nekim dijelovima već započeli) i kao zadnji ostaci velikih močvarnih površina Županije i kao atraktivna područja za lovni i ribolovni pa i izletnički turizam.

Vodoprivrednim osnovama predviđena je i izgradnja čak 58 većih i manjih višenamjenskih akumulacija (uz 4 postojeće), koje su međutim u Planu označene samo simbolom (na kartografskom prikazu broj 2), obzirom da opravdanost izgradnje svake još treba detaljno preispitati.

2.1.2.4. Gospodarska namjena

Površine potrebne za razvoj gospodarstva rješene su najvećim dijelom unutar građevinskih područja naselja, a i mikrolokacije su relativno solidno odabrane. Uglavnom nisu do kraja izgrađene te ima dovoljno rezervi za daljnji razvoj.

Izvan građevinskih područja rješeno je nekoliko postojećih eksploatacijskih polja i industrijskih zona uglavnom vezanih na izvore sirovina (industrije građevinskog materijala, naftna postrojenja,...). Najveći problem su kamenolomi i industrijska postrojenja Industrije građevinskog materijala "Kamen" d.d. koji su locirani upravo na ulazu, a jednim dijelom i unutar granica planiranog Značajnog krajolika "Dolina rijeke Bjele" (općina Sirač), te bi bilo poželjno za iste predvidjeti preoblikovanje i rekultivaciju.

Izvan građevinskih područja naselja, Planom nisu predviđene nikakve nove površine gospodarske namjene

2.1.2.5. Športsko-rekreacijska namjena

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji se uprkos bogatstva šumskih i vodnih površina osjeća nedostatak sportsko-rekreacijskih sadržaja. Plan međutim, zbog nedostatka informacija, te nedovoljne iskorištenosti, predviđa samo daljnje razvijanje i jačanje postojećih lokaliteta pretežito izletničkog i planinarskog (zimskog) turizma, prvenstveno za pokrivanje potreba stanovnika Županije.

Lokaliteti su relativno povoljno razmješteni (u blizini gradova), a prilikom planiranja eventualnih značajnijih kapaciteta treba voditi računa o vrijednostima krajolika, te utvrditi potrebu izrade Studije utjecaja na okoliš.

2.1.2.6. Posebna namjena

Na području Županije četiri su značajnije postojeće površine posebne namjene koje su prikazane samo simbolom. Površinom je najveći centar za obuku Gakovo koji je lociran u području "ostalog poljoprivrednog zemljišta, šuma i šumskog zemljišta" i gospodarskih šuma, kojima se gospodari po Osnovi o gospodarenju šuma, te za sada nema većeg utjecaja na širu okolinu.

Površinom su znatno manji, ali zbog izrazito nepovoljnih posljedica na razvoj grada Bjelovara znatno važniji, vojarna i poligon Vojnović, te pojedini manji lokaliteti unutar samog naselja. Tijekom izrade Prostornog plana uređenja Grada Bjelovara i Generalnog urbanističkog plana treba razmotriti eventualne mogućnosti dislociranja ili bar minimaliziranja negativnih utjecaja.

2.2. PROSTORI ZA RAZVOJ PROMETNE I DRUGE INFRASTRUKTURE

2.2.1. Promet

Infrastrukturni sustavi, a naročito prometni, su veliki korisnici i potrošači prostora. Ceste i pruge svih kategorija sada zauzimaju cca 0,8% ukupne površine Županije.

Planom su planirana tri nova koridora za izgradnju brzih cesta predviđenih i Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske;

- spoj Podravine sa Zagrebom
(Zagreb - Sveta Helena) - Vrbovec - Bjelovar - Virovitica,
- Moslavačko-pokupski smjer
(Karlovac - Petrinja - Sisak) - Kutina - Garešnica - Grubišno Polje - Virovitica,
- Pakračko-okučanski smjer
(Stara Gradiška - Okučani) - Pakrac - Daruvar - Grubišno Polje.

Koridori su (kao i koridor obilaznice grada Bjelovara) planirani temeljem podataka iz prostornih planova (bivših) općina, te su kao takvi relativno točno određeni. Trase pojedinih dionica bi tijekom izrade prostornih planova gradova i općina trebalo još jedanput provjeriti (npr. dionica Hercegovac-Veliki Zdenci, odnosno prolaz kroz šumu Zdenački gaj,...).

Planom je, zbog poboljšanja mreže državnih cesta, predviđena i izmjena kategorizacije pojedinih cesta, koje sve prolaze postojećim trasama, te se planiraju samo poboljšanja (uz možda manja izmještanja) kritičnih dionica.

Prostorom Županije prolazi i više međunarodnih i domaćih zračnih puteva, koji nemaju značajnijeg prostornoplanskog utjecaja. Zračnih luka na području Županije nema, niti se za sada planiraju, ali postoji više letjelišta (za poljoprivredu, sport i rekreaciju) koja su relativno povoljno raspoređena.

2.2.2. Ostali infrastrukturni sustavi

Ostali infrastrukturni sustavi (vodoopskrba, odvodnja, plinoopskrba, elektroopskrba, telekomunikacije) razvijati će se temeljem zasebnih konceptijskih rješenja. Obzirom da se velika većina vodi nadzemno ili podzemno, u pravilu ne utječu direktno na namjenu i korištenje prostora, ali

Prostorni plan Bjelovarsko-bilogorske županije

PLAN

2. Organizacija, osnovna namjena i korištenje prostora

već samim prisustvom mijenjaju sliku prostora i ograničavaju neke vidove korištenja (dalekovodi-krajobraz, šume i izgradnja, vodozaštita-izgradnja,...).

Prostornoplanerski su najosjetljiviji koridori novih dalekovoda (110 kV Mlinovac-Veliki Grđevac-Mali Zdenci i Mlinovac-Virje te 110/35 kV Daruvar-Đulovac,...) čije trase su ucrtane više načelno, te ih prije i za vrijeme izrade prostornih planova gradova i općina treba detaljno preispitati, te odrediti konačne trase, pri tome maksimalno koristeći već postojeće infrastrukturne koridore.